

dr Ijubo karaman
1886–1971

Ugasio se jedan život koji je dugo uz nas tinjao. Gotovo smo zaboravili da vrijeme koje produžava život njegovim djelima oduzima snagu njegovu tijelu. Popularni šjor Ljubo bio je za života legenda, ali je morao umrijeti kao čovjek. Zato nas je njegova smrt, iako nije došla neočekivano, zatekla i potresla. Preminuo je u tišini svoga stana u Mrazovićevoj ulici u ponedjeljak 19. IV 1971. Na Mirogoj je šjor Ljubu posljednji put ispratilo nekoliko stotina prijatelja i poštovalaca, a od njega su se toplim riječima oprostili predstavnici hrvatskih strukovnih udruženja i ustanova.

DRUŠTVO POVJESNIČARA UMJETNOSTI HRVATSKE, koje mi je povjerilo tužnu čast da se u njegovo ime oprostim od doktora Ljube Karamana, izgubilo je njegovom smrću ne samo svoga najstarijeg i najpoštovanijeg člana, nego i pravog utemeljitelja znanosti koju zastupa.

Zaista, s Ljubom Karamanom povijest hrvatske umjetnosti počela je postojati kao posebna znanstvena disciplina. Nije to bio samo rezultat njegove visoke formalne kvalifikacije, onoga bečkog doktorata prije pedeset i jedne godine, jednoga od prvih te vrste u našoj znanosti uopće, nego neprekidnog upornog rada i života. Rada u kojem je umjetnički spomenik ovoga tla zauzimao uvijek središnje mjesto, bilo kad ga je trebalo znanstveno obraditi, bilo kad ga je trebalo braniti, zaštititi.

Pola stoljeća razvoja jedne znanstvene discipline nije baš tako velik vremenski raspon, i naša povijest umjetnosti imala bi još uvijek »pravoc« na mladenačke nespretnosti, na bespuća i zablude, da tih pedeset godina nije ispunio Karamanov rad, njegove knjige i studije i njegova prisutnost. Te knjige i studije nismo izgubili, one ostaju trajno vlasništvo naše kulture, njen nerazdvojni dio, ali smo bespovratno izgubili živu prisutnost njihova autora. Siguran sam da je svaki čovjek koji je u toku tih godina pisao o umjetnosti hrvatskog tla bio duboko svjestan ne samo da postoje Karamanovi radovi, bez kojih se nije moglo pisati, nego i da postoji marljiv pisac a isto tako marljiv, pažljiv čitalac svakoga rečka posvećenog našoj umjetničkoj baštini. Svijest o toj prisutnosti radala je posebne obveze, ali je davala i posebnu sigurnost.

Karamanov život, njegova biografija i bibliografija nerazdvojno su povezani s umjetničkom baštinom ovoga tla, i njegov će lik bdjeti još dugo nad »kolijevkom hrvatske prošlosti«. Stojeći pred obrađenim kamenom, pred oronulim zidom naših crkvice, pred velikim umjetničkim ostvarenjima u našim starim gradovima na Jadranu, mi danas u istom dahu izgovaramo zapravo uvijek dva imena. Mi kažemo »portal majstora Radovana«, ali istodobno znamo da je uz taj portal zauvijek povezano i Karamanovo ime. I tako će to biti i u budućnosti, dok bude tih spomenika i knjiga o njima.

No onoga čega više danas nema — to je čovjek. Čovjek koga su morali štovati i voljeti, čovjek koji je cijeloga svog života sačuvao neku čudesnu čistoću djeteta. Ako se o jednom čovjeku može reći — a to se o Ljubi Karamanu mora reći — da nikad u životu nikome nije učinio ni najmanje zlo, a mnogima dobro, koji nikada nije ništa uzimao nego samo neštedimice davao — onda je svijest o njegovu bespovratnom odlasku još bolnija. Pred ovim grobom navire tek jedna oproštajna riječ. HVALA VAM DOKTORE. I zbogom.

Ljubo Karaman u Beču s I. Meštrovićem i T. Rosandićem

...na izletu za vrijeme studija

...u vojsci (okolica Gline)

Riječ dra Cvite Fiskovića

Žalost koja nas je od prekjučer obuzela, prožima nas već nekoliko godina, otkada smo vidjeli kako se lomi snaga učitelja i prijatelja koji nas je svojim neumornim radom poticao na proučavanje i zaštitu još uvijek posve neproučene hrvatske kulturne baštine. Njegova nas smrt nije iznenadila, prilazila je s mirom i tugom utjehe da je njegov život, kad već nije mogao biti dulji, bio do kraja ispunjen dubokim osjećanjem da stečene spoznaje treba približiti drugima, da znanje i ljubav prema spomenicima treba predati najširim krugovima.

Svoje je dane žrtvovao znanstvenom proučavanju i svi znamo da, iako potomak drevne i imuće splitske obitelji — osim radosti znanstvenih otkrića i tihe obiteljske ljubavi — ništa od života nije drugo imao, pa ni vlastita krova, ni potrebite knjižnice, ni ladanjskih i bezbrižnih putovanja. A što nam sve nije dao i ostavio prebirući znanje oskudnim stručnim pomagačima, bez pomoćnika i asistenta?

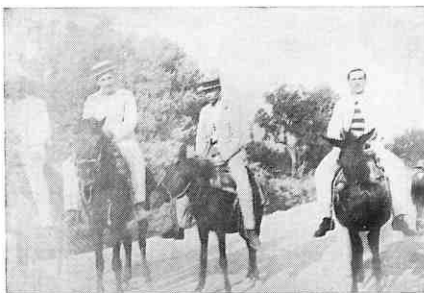
PARVUM HABEO / PARVO CONTENTUS / SAT MIHI PARVUM — Malo imam, ali sam i time zadovoljan i dostaje mi. — Obradovao se tom natpisu razumnog renesansnog Dubrovčanina sred Supilova zavičaja, jer mu je otkrivao istinsko životno ispunjenje. Saživjeti se s našim malim ali stvaralačkim sredinama, upoznati ih i pokazati, bijaše njegova snažna i trajna obuzetost. I odanost tom iskrenom radu nije mogla svenuti a ni skrenuti u prazninu riječi, u dim tamjana domovini. Plodovi toga djelotvornog života odavna rastu i zriju među nama, i ostaju u pokoljenjima koja će doći. Nijedna mu rasprava nije uzaludna. On nije samo

postavio temelje naše suvremene povijesti umjetnosti nego pružio i sve spojnice da se uzdigne i raširi novim metodama proučavanja, da izraste do sustavnog znanstvenog promatranja. Postigao je to jer je odmah na početku svoga upornog posla bio strogo kritičan, lišen nazdravičarske nacionalnosti, svih konfesionalnih i romantičarskih predrasuda.

Tragao je smiono za znanstvenom istinom kao uporištem za daljnja istraživanja, kao žarištem oko kojega će ne samo povjesnici nego i sam narod razviti ljubav prema svojoj teško oštećenoj, ugrožavanoj i lukavo otimanoj spomeničkoj baštini. Živom riječju, nepokolebljivim i jasnim dokazivanjem, neprekidnim objavljivanjem vlastitih spoznaja i znanstvenih dostignuća, nepristranom kritikom i korisnom polemičnošću učio nas je, zahvaćajući širok i još do tančina nesačudan hrvatski likovni razvitak i izražaj u teškim prilikama samobrane od kasne antike do posljednjeg baroka.

Uvidao je složenost i odgovornost tog posla pa je, da što bolje pronikne u prilike iz kojih niče umjetnički izraz, proučavao opće društvene i političke događaje i kulturnu povijest. Nesalomljiv istraživački duh prodirao je u neistraženo, proučavao pisane dokumente i laćao se arheoloških iskopavanja, budno pratio razvoj povijesti umjetnosti u svijetu, dohvaćao svaku važniju temu da je ocijeni i dopuni, ulazio je u sva pitanja naše najranije povijesti da uoči vrijednosti prema kojima treba usmjeriti put znanstvene istine.

U previranju drugog i trećeg desetljeća našeg stoljeća, kad su ireidenta i autonomaštvo htjeli brisati hrvatsko likovno i kulturno stvaralaštvo na Jadranu, on je — slijedeći Bulićeve i Marunove napore — stručnije prionuo istraživanju hrvatske srednjovjekovne umjetnosti kao punom dokazu naše stare državnosti i sudjelovanja u oblikovanju najranije uljudbe evropskih naroda.

... u okolici Splita

... uz don Franu Bulića i Mihovila Abramića (sa sucobranom)

... na bizantološkom kongresu u Bukureštu 1924. godine

Jednako je tako smiono, još mlad i na početku svog rada u maloj ali samosvojno određenoj sredini, upregnuo svu snagu da nas oslobodi obmana o pretjeranoj samoniklosti naših djela, kada bi nas poneki strani istaknuti povjesnik umjetnosti time nadarivao.

Bio je uvjeren da kulturna baština malog naroda treba da bude čist kamen za jačanje njegove svijesti o vlastitoj narodnosti, provjerena podloga ne samo za daljnji znanstveni razvitak, nego i za uspjeh u svim oblicima njegova održavanja i napretka u svijetu, koji još uvijek rado svojata tuđe.

Svi njegovi kritički osvrti na radove drugih bijahu sadržajni, lišeni svake zavisti i šupljih pohvala, dobronamjerni i nadasve korisni.

Teško je, a i nije ovo mjesto, da se navodi slijed i rast njegova rada, da se nabroje činjenice kako bi se vidjelo da moja riječ nije nadgrobna pohvala mrtvom prijatelju, ali nisam bio jedini koji je svakodnevno pratio kako on pomiče pomnim i jasnim mjerenjem međaše naše povijesti umjetnosti, i kako svestrano i altruistički pomaže u poslu svima koji su se na istom poslu trudili.

I stekao je povjerenje i pouzdanje najdaljih, ljubav i poštovanje najbližih. Bezbroj sam puta gledao radost onih koji su se s njim sretali po zabitnim putovima dalmatinskog primorja, otoka i zagore, na znanstvenim skupovima u gradovima, a vidio sam kako istančanim dokazivanjem i s mediteranskom lakoćom, prirodnošću i čednošću, blistavom razgovorljivošću i jedrim prilaženjem obara šuplje učenosti. Po prirodi i uvjerenju slobodouman, bio je pouzdani prijatelj u teškim ratnim, prijeratnim i oskudnim poslijeratnim danima, obziran i trpeljiv prema tuđim mišljenjima.

Širokim shvaćanjem složenosti različitih kulturnih krugova pridonio je raščišćavanju najzavršenijih razdoblja umjetnosti u Dalmaciji — kasne antike i ranog srednjeg vijeka — upoznavanju našeg najjačeg izraza od Radovana i Buvine do Jurja Dalmatinca i dalmatinsko-dubrovačke slikarske škole. Izučavao je regionalne značajke naših pokrajinskih sredina i uvodio postepeno nove pojmove u tumačenje osebnih značajki, uočio važnost prijelaznih stilova i uvijek naglašavao udio domaćih sredina u izvornoj preradbi, pomirbi i uskladbi postranih i izvanjskih upliva. Zacrtao je prve prave obrise likovnog izraza u Dalmaciji, napose one iz srednjeg vijeka, ali je ulazio u složena pitanja umjetnosti Istre, gornje Hrvatske i Slavonije, pa Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Slovenije.

Rad na zaštiti spomenika i konzervaciji umjetnina bijaše mu teži i naporniji negoli danas nama. Iako osamljen sred prijeratnog nehaja za kulturnu baštinu, ipak je uveo nove metode zaštite i konzerviranja, osobito u južnoj Hrvatskoj, da zatim prenese i proširi svoja iskustva u ostale dijelove uže domovine. Na svemu tome dugujemo mu i iskazujemo trajnu zahvalnost.

U ime Jugoslavenske akademije, čije je djelovanje svojim znanstvenim radom obogatio, u ime Općinske skupštine i grada Splita, njegova zavičaja u čijoj se živoj sredini odgojio i u kojemu je skupio najraznovrsnija iskustva i stvorio svoja najzrelija djela, u ime Društva konzervatora Hrvatske, među kojima živi kao putokaz, učitelj i drug, i napokon u ime Regionalnog zavoda zaštite spomenika Dalmacije u Splitu, koji je on osnovao i uputio, izrazujem poštovanje djelu čovjeka koje će se trajno grnati.

... s don Franom Bulićem u Solinu

... u Konzervatorskom zavodu Hrvatske, 1946.

... u Rijeci Dubrovačkoj, 1950.

... u splitskom Konzervatorskom zavodu, 1960. godine

(Sve fotografije i podaci potječu iz obiteljskog albuma Karaman.)